

Privatfoto

Ole Nyborg
31. maj 1948 - 18. februar 2014

Ole Nyborg *in memoriam*

Niels Henrik Gregersen

Pludselig var han der, Ole Nyborg. Omkring 2006 begyndte den dengang knap 60-årige Ole Nyborg at gå til timer på Det Teologiske Fakultet i Købmagergade 44-46, efter at han var gået af som gymnasielærer og programmør. Med sig havde han en kandidateksamen i historie og kristendom fra 1975, hvortil kom bachelorgrader i filosofi og psykologi fra 1998 og IT-eksaminer som datamatiker fra 2002.

Sært nok skulle han komme til at gøre brug af det hele som Grundtvig-forsker. Efter at have fulgt Hans Raun Iversens og Svend Bjergs undervisningsforløb om Grundtvig kom Ole Nyborg til mig og spurgte, om jeg ville være hans vejleder, hvis ellers han kunne få friplads på et ph.d.-projekt om Grundtvig. Jeg må tilstå, at jeg i begyndelsen var en lille smule skeptisk. Det skulle handle om Grundtvigs kærlighedsforståelse. Men det var der jo også andre, der havde skrevet om, mente jeg. Joh, det kan være rigtigt nok, svarede han, men jeg vil arbejde med Grundtvigs prædikener alene, og det er ikke før gjort, og han tilføjede med den langsomme lavmæthed, der var typisk for ham, at der nok også var aspekter af Grundtvigs kærlighedsopfattelse, der ikke helt var kommet frem i forskningen.

Det skulle vise sig at være en underdrivelse. Ole Nyborg mente nemlig, at Grundtvig-forskningen havde været præget af alt for stærke interesser i at gøre Grundtvig til en moderne 68'er, en demokratiforkæmper, en proto-feminist og meget mere. Det var ikke, fordi Ole Nyborg havde noget ideologisk at indvende herimod. "Jeg er jo også selv en slags 68'er", som han sagde, da jeg spurgte ham om hans egne motiver. Men Ole Nyborg var historiker af fag, og selvom han ikke var af von Rankes skole, var han historist nok til at sige, at det var afgørende, hvad der faktisk stod i

teksterne. Her var han aldeles kompromisløs. Og så mente han i øvrigt, at man måske netop kunne lære noget af Grundtvig dér, hvor han afviger fra vores tid – og afviger fra vores lyst til at spejle os i Grundtvig, som om han var en kammerat, der delte alle vor tids idealer. Fjernheden er forudsætning for nærheden, mente han. Modstand skaber erkendelse.

Først af alt var Ole Nyborg en omhyggelig nærlæser af tekster. Hertil udarbejdede Ole Nyborg et digitalt søgeprogram, som han selv anvendte på Grundtvigs prædikener, men som principielt kan anvendes på alle teksttyper. Systemet er enkelt: Søg på afgrænsede tekstflader (vælg f.eks. 500 eller 1000 tegn) – og se så, hvilke andre ord et begreb som “Kiærlighed” er knyttet til. Så vil man f.eks. finde ud af, at kærlighed hos Grundtvig helt overvejende er knyttet til begrebet om “Faderlighed”, men kun meget sjældent til “Moderlighed” eller “Broderlighed”. Gør det samme med en række andre af Grundtvigs grundord på et hvilket som helst materiale. Og gå derefter ind og nærlæs teksterne for at se, hvilke associationer og andre forbindelser, man her finder i de enkelte tekstflader. Hermed viser der sig, hvad Ole Nyborg kalder “skemaer”, dvs. genkommende associationsmønstre, der knytter grundbegreber til hinanden i en bestemt orden. Denne orden er ifølge Ole Nyborg alt andet end vilkårlig, helt uanset om Grundtvig var sig disse skemaer bevidst eller ej. Andre Grundtvig-forskere kan gå ind og følge denne metode på olenyborg.net, hvor man kan finde en række af hans forskningsresultater sammen med en redegørelse for metoden, inklusive en programmeret skabelon, som andre kan gøre brug af.

I de tre år, der gik fra Ole Nyborg fik sin friplads på Det Teologiske Fakultet, og til han afleverede sin afhandling i august 2013, var hans produktivitet ganske betydelig. Mindst 16 artikler blev det til, herunder to i *Grundtvig-Studier*, hvortil nu kan tilføjes den tredje artikel i form af “Kærligheden, mesteren og mesterlæren” i denne årgang, *Grundtvig-Studier 2014*. De vigtigste af disse arbejder indgik i ph.d.-afhandlingen, *Grundtvig og kærligheden. Kærlighedsforståelsen i N.F.S. Grundtvigs prædikener* (Publikationer fra Det Teologiske Fakultet 47 fra 2013), der kan hentes ned fra Det Teologiske Fakultets hjemmeside. Før sin død nåede han endda at samle en udgivelse af nogle afhandlingerne i bogen *Grundtvig, dyden og samfundet* fra 2013, der kan bestilles på amazon.com.

Midt i denne imponerende produktivitet var Ole Nyborg uhyre hjælpsom, når han blev bedt om noget. Han underviste på Det Teologiske Fakultet langt mere, end han var forpligtet til, og han gjorde det af lyst

og med smittende interesse. Han kom trofast til møderne i Forum for Grundtvig-Studier. Og han hjalp sin kinesiske kollega, Wen Ge, med oversættelsen af Grundtvigs svungne og indviklede danske prosa. Og sikkert meget mere. For Ole gjorde ikke noget stort væsen af sig, heller ikke over for sin vejleder. Hans løbende rapporter til ph.d.-udvalget var næsten komisk korte. Hans stil i afhandlingen var ligeledes for det meste telegrafisk kortfattet – måske også mere kortfattet, end godt var, men til gengæld præcis. Alt imens han vidste, hvad han ville påvise, vidste han også godt, at der kunne være andre “skemaer” på spil i andre af Grundtvigs genrer, f.eks. de poetiske, filosofiske og politiske.

Som vejleder blev jeg undervejs i forløbet i stadigt stigende omfang overbevist om, at Ole Nyborg havde fat i noget, som den tidligere Grundtvig-forskning enten ikke har set eller ikke har ønsket at se. Han havde udarbejdet en digital metode – noget hidtil uset i Grundtvig-forskningen. Han tematiserede som den første den lange række af Grundtvigs prædikener, som Christian Thodberg og medarbejdere havde udgivet. Og han kom frem til resultater, som mange grundtvigianere ikke bryder sig om, f.eks. at Grundtvig var yderst kritisk over for “Verdens-Kiærligheden”, ligesom han også var meget kritisk over for samtidens demokratiske idealer. Der er langt fra Grundtvigs prædikestol til moderne samtalekøkkener.

Allerede i sit oprindelige projekt fremsatte Ole Nyborg den hypotese, at kærligheden hos Grundtvig var en dyd, der skulle opøves, og at der sågar ligger en aristotelisk dydsetik til grund for Grundtvigs kærlighedsbegreb. Også her må jeg tilstå, at jeg i begyndelsen var noget skeptisk. For nok findes der allerede i *Danne-Virke*-artiklerne et aristotelisk begreb om udvikling i Grundtvigs tanke om organismernes skabelsesgivne anlæg. Men var dog ikke hans nådesbegreb så meget præget af en luthersk lære om det ydre ord, at der dårligt kunne være tale om en dydslære? Hvorfor skulle Grundtvig ligne Alasdair MacIntyre og Linda Zagzebski og andre komunitarister, når han nu trods alt var lutheraner af en slags, om end på sin egen manér? Jeg mente, at hypotesen var lidt for presset. Men der er utvivlsomt noget om snakken, Aristoteles eller ej.

Hvad man kan lære af Ole Nyborg, er blandt andet, at det for Grundtvig ikke bare kom an på den kristelige børnelærdom, men også på at lære at blive en kristen. Dette tager tid. Og det koster noget, for der er meget, som den døbte skal lære at sige nej til, for at kunne blive bygget op efter Mesterens lære. Kort sagt: For Grundtvig var ikke alt lutter kærlighed og

kildevand. Det var derimod den lutrede kærlighed, det kommer an på. Kærligheden skal læres, selvklogskaben aflæres.

I Grundtvig-forskningen havde Ole Nyborg ikke mange forbilleder at støtte sig til. Én af hans få forgængere er P.G. Lindhardt, der ligeledes havde et godt blik for Grundtvig som vækkelsesmand, ikke mindst i prædikenerne. I hvert fald må man sige, at der efter Ole Nyborgs arbejder er blevet kortere vej mellem Grundtvig og Kierkegaard. Det arbejde, som Ole Nyborg havde foran sig, var så at vise, at Grundtvigs tale om forsælgelse og mesterlære ikke er forbeholdt prædikenerne som genre, men også findes i hans teologiske forfatterskab i øvrigt, f.eks. i *Den christelige Børnelærdom*.

Dette arbejde nåede han knap nok at tage fat på, da han pludselig faldt om d. 18. februar 2014. Vi vil savne Ole Nyborg som en klog og om-tænksom samtalepartner og kollega. Den stilfærdige stædighed, som vi husker Ole Nyborg for, står i en vis modsætning til originaliteten i hans arbejdsmetode og til frugterne af hans indsats. Her er der noget at arbejde videre med.